ISBN 978-81-951719-5-8

'ERUDITE'

Two Days Virtual Multi-Disciplinary National Conference 2021-22

Conference Proceedings

Chief Editor

Prof. Vidya S. Shivannavar

Organizing Secretaries

Assoc. Prof. Punitha G. | Assoc. Prof. Bhuvaneshwari R.S. | Dr. Poornima S.
Assoc. Prof. Dilip Kumar Yadav | Asst. Prof. Kavitha B. | Assoc. Prof. Asha P.T.
Lt. R. Chikkarangaswamy | Asst. Prof. Shilpa C.S. | Asst. Prof. Vinija C

Technical and IT Support

Asst. Prof. Poojetha B. V

Dileep Kumar M, Computer Programmer

23rd and 24th March 2022

Department of Sports

1.	Method for Escalation of Nation-wide Involvement in Sports	Anand C. K. Shashidhar	266
2.	Yoga and Nutrition	Muskan sultana	276

Department of Sanskrit

1.	Importance and significance of Yoga and Ayurveda in our daily life	Dr. Rama Rao S.	283
2.	दैनन्दिन जीवने योग- आयुर्वेदयोः महत्वम्	Pramoda Hegde	288
3.	ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದದ ಮಹತ್ವ	Kotresh B.A. Dr. Jayarevanna	291
4.	'ಶಾರೀರಿಕ – ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸನಾತನ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನವು ಮಹತ್ ದಿವ್ಯೌಷಧ'	Prof. S S Joshi	295

Department of Kannada

1.	ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವರ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪ	ಡಾ. ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಎಂ.	298
2.	2019ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕೃತಿ ಡಾ. ವಿಜಯರವರ "ಕುದಿ ಎಸರು"	ಡಾ. ಪದ್ಮಿನಿ ನಾಗರಾಜು	301
3.	ವೈಶಾಖ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಅಸಮಾನತೆ	ಡಾ. ಲಾವಣ್ಯ ಸಿ. ಪಿ.	306
4.	ನವ ಸಹಸ್ರ ಮಾನದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮುನ್ನುಡಿ – ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ	ಮಧು ಬಿ. ಎನ್.	313
5.	ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕತೆ	ಲಾವಣ್ಯ ಎಸ್.ಪಿ. & ಡಾ॥ ಮಂಜುಳ ಬಿ. ಎನ್.	318
6.	ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ	ಸೌಮ್ಯ ವಿ.	325
7.	ಕಥೆಯಾದಳು ಹುಡುಗಿ	ಶಾರದಮ್ಮ ಎಂ. ಕೆ.	330
8.	ಮಹಾಸಿದ್ಧ ಸರಹಪಾದ ಒಂದು ನೋಟ	ದುಗ್ಗೇನಹಳ್ಳಿ ಸಿದ್ದೇಶ	336

ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವರ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಡಾ. ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಎಂ.
ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,
ಎಂ.ಎಲ್.ಎ. ಅಕಾಡಮಿ ಆಫ್ ಹೈಯರ್ ಹರ್ನಿಂಗ್
14ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560003

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗಳಿಸಿದ ಕಾದಂಬರಿ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಆದರೆ ನವ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವರಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಲೇಖಕ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯದು, ದಲಿತರ ಸಂವೇದನೆ, ಅನುಭವ, ಆತಂಕ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಗ್ರಹಿಕೆ. ಎರಡನೆಯದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕ್ರಮಗಳ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆ.

ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಗಿದ್ದ ದಲಿತರ ಬದುಕನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತುರುವುದರ ಜೊತೆಗೆಯೇ ಮಹಾದೇವ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾದ ಬದುಕುಳಿಯುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು, ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ನೈತಿಕ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಮೊದಮೊದಲು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಲಿತಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ದರ್ಶನ ಸಮಾಜದ ಉಳಿದ ಘಟಕಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿವುದು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ದ್ಯಾವನೂರು ಸಂಗ್ರಹದ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಒಂದು ದಹನದ ಕತೆ' 'ದತ್ತ ಹಾಗೂ 'ಅಮಾಸ' ಇಂಥ ಕತೆಗಲ ವಸ್ತು ದಲಿತರ ಬದುಕಿಗೆಯೆ ಸೀಮಿತವಾದುದು. 'ಮಾರಿಕೊಂಡವರು' ಮತ್ತು ಗ್ರಸ್ತರು' ಈ ಕತೆಳಲ್ಲಿ ದಲಿತೇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದು ಕೇವಲ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿದೆ. 'ಮಾರಿಕೊಂಡವರು' ಕತೆಯ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪ ಮತ್ತು ಗೌಡಜಿದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿನ ಸಂಕೇತಗಳು. 'ಮೂಡಲ ಸೀಮೇಲಿ ಕೊಲೆ ಗಿಲೆ ಮುಂತಾಗಿ' ಈ ಕತೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ತವಾದುದು. ದಲಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಈ ಕತೆಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕತೆಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ 'ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು' ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯ, ಧೋರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ದಲಿತರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯಿದ್ದರೂ ಅದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾಡನ ಸಾಹಸಗಳು ಅಮಾಸನ ಸಾಹಸಗಳಷ್ಟೇ ಕತೆಗಾರರ ಆಸ್ಥೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಘಟನೆಯಾದ ಚೆನ್ನ–ಕುಸುಮೆಯವರ ಕೂಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುರಿಯಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷದ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿದೆ. ದಲಿತ–ದಲಿತೇತರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು (ಗಾರ ಸಿದ್ಮಾವನ ಪಂಚಾಯತಿ, ಚೆನ್ನ–ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಸಂಗ ಇತ್ಯಾದಿ) ಕುಸುಮ ಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು

ಮಹಾದೇವರ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಒಡಲಾಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ ಎಂದು ನನಗನಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದವರು ದಲಿತ ಲೇಖಕರಲ್ಲಂತೂ ವಿರಳ. ಆ ಗ್ರಹಿಕೆದುನ್ನು ಇಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಲೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟವರು ಇನ್ನೂ ವಿರಳ. ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಆದರೆಚೈನೋಯಿಂಕಾರಂಥ ಆಫ್ರಿಕನ್ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು.

ಒಡಲಾಳಕ್ಕೂ ಕುಸುಮಬಾಲೆಗೂ ಇರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂತರವೆಂದರೆ, ಒಡಲಾಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ವರ್ತಮಾನದ ಕೆಲ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ

ಸೋಯಿಂಕಾ ಹೇಳುವ 'ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಯಮಾ'ವನ್ನೂ ತನ್ನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೊಲಗೇರಿಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೆಲ್ಲ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾದರೆ, ಅಕ್ಕಮಾದೇವಮ್ಮ- ಯಾಡರ ವೃತ್ತಾಂತ ಭೂತಕಾಲದ ಘಟನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಕುಸುಮಳ ಕೂಸು, ಅವಳ ತಮ್ಮ ಪರ್ಸಾದ, ಕೆಂಪಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಶು-ಇವರು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲದ ಈ ಮೂರೂ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ, ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಆಯಾಮವೂ ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಜೀವಾತ್ಮ-ಮಂಚಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಜೋತಮ್ಮಗಳ ಟೀಕೆ-ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳು, 'ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಯಾಮ'ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳು. ಮಹಾದೇವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಗ್ರಹಿಕೆ ತಾರ್ಕಿಕ ಪಾತಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯದೆ ಸಮುದಾಯದ ನಂಬುಗೆಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಭೌತಿಕ ವಿವರಗಳಂತೆ ಅಧಿಭೌತಿಕ ಅಂಶಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೆನಿಸುವುದರಿಂದ ಅರಿವಿನಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಗ್ರತೆ ಬರುತ್ತದೆ.ಇದು ಕುಸುಮ ಬಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದು ಮಹಾದೇವರ ಪ್ರಯೋಗ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಇಂಥದೇ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕುಸುಮಬಾಲೆಯ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಮುದಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಹಾಗು ಸಂಕೀರ್ಣ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಆಕಾರ ಕೊಡಬಲ್ಲ ನಿವೇದಕನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾದೇವರ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಜೀವಾಳವಾದ ಮಾನವೀಯತೆ ಈ ಸಂವೇದನೆಯ ಜೀವಾಳವೂ ಆಗಿದೆ. ಪರ್ಸಾದರಂಥ ಮುಗ್ಧಜೀವಿಗಳ ಆನಂದ, ಕುಸುಮ - ಈರಿಯರಂಥ ದುಃಖಿತರ ವ್ಯಥೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬದುಕುಳಿಯುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಯಾಡ, ಗಾರಸಿದ್ದಮಾವ, ಅಮಾಸರಂಥ ಅಲ್ಪಜೀವಿಗಳ ಸಾಹಸ, ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಂತ ತನ-ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸಂವೇದನೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀತಿ, ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬೀಳದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿದೆ.

ಸಂವೇದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿವೇದಕ ಹಾಗೂ ಅವನು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿಡುವ ಸಮುದಾಯದ ಅನುಭವ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯ ನಿರೂಪಣಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಬಹುದು. ಕತೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿವೇದನ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟ ಅನೇಕ ಕಥನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ವೈವಿದ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಿವೇದಕ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆವಾಹಿತನಾದ ಹಾಡುಗಾರನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದ ರಿಂದ ಅವನ ಭಾಷೆ ಸಹಜವಾದ ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಹಾಸ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು, ವಿಡಂಬನೆಯ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ನಾಟಕೀಯತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲುದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪಗಳಿಗು ದೇಶೀಯ ಅನುಭವಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ನಿವಾರರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಗುಣಾರ್ಹ ಯಶಸ್ಸು ದೊರಕಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ಮಹಾದೇವರ ಯಾವ ಕತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಹಿಂಸೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೂ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೇಳಿ ಬೇಕಾಯಿತೆಂದರೆ ಹಲವಾರು ನಿಗ್ರೋ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ನಾಯಕರು ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಕಂಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ರಿಚರ್ಡ್ ರೈಟ್‌ರ Native Son ಇದಕ್ಕೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ.

ಒಡಲಾಳದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆ ಕುಸುಮಬಾಲೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಊರಿನವರ ತೋಟಗಳಿಂದ ಹದಿನಾರು ಎಳೆನೀರು ಕಿತ್ತಿ ತಂದ ಗಾರಸಿದ್ದಾವ ತನ್ನ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. "ಕುಡಿಯಾಕ ಅಂತ ಎಳ್ನೀರು ಕಿತ್ಕಂಡ್ರೂ ತಪ್ಪಪ್ಪ ಅದೂವಿ?" "ಅದೂ ಹದ್ನಾರ?" ಎಂದು ಪಂಚನೊಬ್ಬ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ "ಎಲ್ಲಾನುವಿ ನಿಮ್ಮೆದ್ರುಗೆ ಕುಡುದ್ರು ಒಪ್ಪಗಂಡ್ಯರಪ್ಪ ಆಗಾರುವಿ?" ಎಂದು ಮರುಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ನ್ಯಾಯ ಬುದ್ಧಿ ಹಸಿವಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸಂಕೇತವಾದ ದಲಿತಸಂಘದ ಪ್ರಾಪವೂ

ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಾರಿಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಈ ಸಂಘದ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಹ ವಿಶ್ವಾಸವೇನೂ ಮೂಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯುವುದು ಜಾತಿಯ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಶುದ್ಧ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುಸುಮೆ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನರದು. ಈ ಘಟನೆ ನಮ್ಮೆದುರು ನಡೆಯುವುದರಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅದು ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯಲ್ಲ. ಕುರಿಯಯ್ಯನ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಹ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಕಾಣ್ತದಲ್ಲಾ–ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನೆ?" ಎಂದು ದಲಿತ ಕುದಿಯೊಂದು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣ್ತದಲ್ಲಾ–ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನೆ?" ಎಂದು ದಲಿತ ಸಂಘದ ಮುಖಂಡ ಕಿಸ್ನಪ್ಪ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿದಾಗ ಕುರಿಯಯ್ಯನ ಉತ್ತರ ಇದು. "ನಂ. ಜಾತಿ ಬಡ್ಡೆತ್ತವು ಕಾಯ್ಕಂಡಿದ್ದು ತಂ ಕಣ್ಣುಗ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯವರ ಹೆಡ್ತೀರ ಹೊತ್ಗೊಂಡು ನಡದು ಬುಡೋರು. ಈ ತಪ್ಪಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಊರಾಚೆ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು." [10] ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಲನೆಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಕುರಿಯಯ್ಯನ ತರ್ಕ. ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನನ ಶಿಕ್ಷೆ ಈ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಅವನ ಕೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಗಳು ಎರಡೇ ಎರಡು–ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ಎಂದು ವಾದಿಸುವ ಕಾರಂತರ ಮೂಕಜ್ಜಿಗೂ ದೇವನೂರರ ಕುರಿಯಯ್ಯನಿಗೂ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ.

ದೇವನೂರರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಲಿತ ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವುದು. ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸರಳೀಕರಣದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೇ ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದು ಮಹಾದೇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಅದು ಸಂವೇದನೆಯನ್ನೇ ಕಲಕುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗಲೇ.

ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಆಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವ ಸಾಧಿಸುವ ಏಕರೂಪತೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ತಮ್ಮಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ನವ್ಯ ಕತೆಗಾರರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. 'ಒಂದು ದಹನದ ಕತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಏಕಮುಖವಾದ ತೀವ್ರತೆ ನವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಆದರೆ ಬಹುಬೇಗ ಅವರು ಈ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು "ನವ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಜಗತ್ತು" ಎಂದು ತೋರಿಸಿತು. ಜಗತ್ತು ಇವರಿಗೆ ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರೊಡನೆಯ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಹಾದೇವ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ನವ್ಯದ 'ಕಸುಬ'ನ್ನು ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. "ಚದುರಂಗರು ವೈಶಾಖವನ್ನು ಬರೆದಾದ ಮೇಲೆ ನವ್ಯದಂತೆ ಕಸುಬು ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತೇನಟ". ದ್ಯಾವನೂರು ಸಂಗ್ರಹದ 'ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು' ಕತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಒಡಲಾಳದ ಮುಕ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಹಾಸ್ಯಗಳಂತೂ ನವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರದಂಥ ಗುಣಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಬೇಕಾದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಅಥವಾ ಮಲೆಯಾಳೀ ಕತೆಗಾರ ಬಷೀರರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಡಲಾಳದ ಕೆಲವೊಂದು ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕುಸುಮಬಾಲೆ ಒಡಲಾಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಕೃತಿ. ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಯಾಮಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾದೇವರ ಮೊದಲಿನ ಕೃತಿಗಳು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆಯೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡರೆ ಕುಸುಮಬಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಜೀವನ ಆವರಣವನ್ನೊದಗಿಸಿದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಲಿತಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ಮಹಾದೇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಇಡಿಯ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆರೋಗ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸುತಿರುವ ಪ್ರಗತಿಯ ಮುಂದಿನ ಹಂತವೆಂದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

कोरोना काल में ऑनलाइन शिक्षण की प्रासंगिकता 91
रीता रानी

12. नई शिक्षा नीति : गाँधीवादी आदर्शों के विशेष संदर्भ में 104
राखी प्रजापत[1], कोमल तूनवाल[2]

13. शिक्षा में नवाचार सम्बंधित मुद्दे 112
डॉ ज्योति तिवारी

14. योग एवं व्यक्तित्व विकास 121
डॉ. जाहन्वी श्रीवास्तव

15. वर्तमान समय में ऑनलाइन शिक्षा के सकारात्मक व नकारात्मक पक्ष 129
कृति साहू

16. शिक्षा विकासोन्मुखी और रोजगारोन्मुखी हो 135
डॉ. गौरीशंकर प्रजापत

17. कोरोना महामारी और ऑनलाइन शिक्षा : चुनौती और संभावनाएँ 139
प्रतिमा वर्मा

18. वर्तमान समय में ऑनलाइन शिक्षा के सकारात्मक व नकारात्मक पक्ष 146
डॉ. क्षितिज्ञा

19. आधुनिक समय में ऑनलाइन शिक्षा के सकारात्मक व नकारात्मक पक्ष 152
डॉ. सुमन शर्मा

20. वर्तमान समय में ऑनलाइन शिक्षा के सकारात्मक व नकारात्मक पक्ष 160
डॉ0 नीमा भेतवाल

18

वर्तमान समय में ऑनलाइन शिक्षा के सकारात्मक व नकारात्मक पक्ष

डॉ. क्षितिज्ञा

भारतीय संस्कृति संसार की सबसे प्राचीन संस्कृति रही है तथा भारत शिक्षा का सर्वोच्च केंद्र रहा है । तक्षशीला , नालंदा आदि ऐसे स्थान थे जहाँ पर भारत के विभिन्न राज्यों से ही नही वरन् विदेशों से भी विद्यार्थी शिक्षा ग्रहण करने आते थे । इसका कारण था भारतीय शिक्षा व्यवस्था का उत्कृष्ट और सुव्यवस्थित होना । वैदिक काल से ही उच्च शिक्षा की व्यवस्था गुरुकुलों में होती थी । ज्ञान के समान पवित्र और कुछ नहीं है जीवन का लक्ष्य विद्या (शिक्षा) है । शिक्षा मनुष्य को सच्चरित्र और संसारोपयोगी बनाती है । शिक्षा का अर्थ मनुष्य की दैवीय प्रकृति को पहचानना है । शिक्षा नैतिकता है , जो मनुष्य और उसके समाज का सृजन करती है । श्रेष्ठ शिक्षक वही है जो शिष्य के उत्थान व कल्याण का ध्यान रखता हो । शिक्षा का उद्देश्य ज्ञान प्राप्ति है ।

गाँधी जी का मानना था। मनुष्य का सच्चा शिक्षक मनुष्य स्वयं ही है,अनुभव सबसे बडी पाठशाला है । (1) कोरोना काल में मानव अनुभव ही उसका गुरु बन गया । उसने घर पर रहकर ही अपने सारे असंभव से लगने वाले काम को ऑनलाईन के द्वारा ही पूर्ण कर दिया । कहते है समय बलवान होता है और यही बात आज सच साबित हो गई । जब सब कुछ ऑनलाईन हो गया तो शिक्षा का क्षेत्र कैसे अछूता रह जाता । तब ऑनलाईन

* सहायक प्रवक्ता, हिंदी विभाग, एम. एल. ए. अकादमी ऑफ हायर लर्निंग -१४ कास, मल्लेश्वरम, बैगलोर

शिक्षण की व्यवस्था होने लगी । सभी शिक्षण संस्थाओं ने विद्यार्थियों को ऑनलाईन शिक्षा की व्यवस्था कर दी । वहीं इसके कुछ अच्छे परिणाम आये और कुछ बुरे । वर्तमान में ऑनलाईन शिक्षण के जो परिणाम सामने आये वे कुछ इस प्रकार है ।

शिक्षा :- शिक्षा मानव जीवन का वह ज्योतिपुंज है जो उसे अज्ञान से ज्ञान की ओर तथा बुराई से अच्छाई की ओर ले जाती है । शिक्षा ही मानव को सामाजिक और व्यावहारिक बनाती है । बच्चे किसी भी देश का भविष्य होते है और किसी भी देश का भविष्य को सँवारने का काम शिक्षक स्वयं करता है ।

ज्ञान का विकास :- वैदिक कालीन शिक्षा में ज्ञान को मनुष्य का तीसरा नेत्र माना जाता है तीसरा नेत्र ही हमें दृश्य और सूक्ष्म दोनों जगत का ज्ञान कराता है हमें सत्य-असत्य का भेद कराता है । सही और गलत की पहचान कराता है । किंतु कोरोना काल में शिक्षक की जिम्मेदारी और ज्यादा बढ़ गई । वे अपने विद्यार्थियों को ज्ञान देने के लिये इटंरनेट का सहारा लिया। पहले खुद सीखकर फिर अपने विद्यार्थियों को भी प्रवीण कर दिया । इस तरह गुरु ने अपने गुरु होनें का प्रमाण दे दिया । किंतु ऑनलाईन शिक्षा से जहाँ अच्छे परिणाम दिखे वही दूसरी ओर उसके बुरे परिणाम भी देखने को मिले ।

ऑनलाईन शिक्षा के सकारात्मक पहलू :-

1. **शिक्षा का कायम रहना** -ऑनलाईन के कारण शिक्षक और छात्रो के बीच का सामंजस्य बना रहा । विद्यार्थियों को क्रमगत लाभ मिलता रहा हैं । उनकी पढाई में किसी तरह का व्यवधान नहीं रहा । वे उतरोत्तर कक्षा में बढ़ते रहे । पढाई के साथ-साथ शिक्षक द्वारा अन्य विषयों की भी जानकारी उन्हे आसानी से मिलने लगी ।

2. **कतार का कम होना**- ऑनलाईन के कारण विद्यालयों , महाविद्यालयों में प्रवेशता का कार्य आसानी से होने लगा । शिक्षण संस्थानों

की जानकारी पूरे विवरण के साथ आसानी से मिलने लगा । प्रवेश शुल्क भरने में आसानी हो गई । इस तरह भीड़ और कतारें कम होने लगी ।

3. **अभिभावकों का साथ** – ऑनलाईन शिक्षण होने के कारण अभिभावक बच्चों के साथ रहकर उनकी पढ़ाई की ओर ध्यान देने लगे और इस तरह बच्चे अपने माता– पिता के साथ समय बिताने लगे ।

4. **इंटरनेट का ज्ञान विद्यार्थियों के साथ**– साथ शिक्षक भी शिक्षण के नये–नये परीक्षण करने लगे । उन्होने भी पी.पी.टी. बनाना, जूम, मीट, टीम्स, आदि का प्रयोग करना, विडियो बनाना, गूगल फॉर्म बनाना आदि का प्रयोग करना सीख लिया था । समय के साथ बदलाव में विश्वास रखने वाला शिक्षक आज खुद ही बदल गया ।

5. **सम्मेलन का आयोजन :**– अंतर्राष्ट्रीय व राष्ट्रीय सम्मेलन ,सभा , संगोष्ठी, अथिति प्रवक्ता आदि के लिए जहाँ विद्यार्थियों का पहुँचना मुश्किल था , इंटरनेट ने ये दूरी खत्म कर दी । वे अपने घर से ही आसानी से जुड सकते है और अपना ज्ञान बढ़ा सकते है । इस कारण मेहनत , समय और पैसे की बचत होंने लगी ।

6. **प्रदूषण और समय**– ऑनलाईन कक्षाएँ होने के कारण प्रदूषण (ध्वनि, वायु) में कमी आई है । सड़के वाहन रहित होने के कारण समय पर काम होने लगे है । प्रकृति अपनी पूर्व अवस्था को प्राप्त कर गई । ओजोन की परत भी जुड गई और पंजाब वालों ने हिमालय पर्वत के दर्शन भी कर लिये ।

7. **काम- काज** - लड़कियों के साथ-साथ लड़के भी घर पर रहकर काम काज करना सीख गये है । घर की सफाई, खाना पकाना आदि काम अब वे सुचारु रुप से करने लगे है ।

ऑनलाईन शिक्षा के नकारात्मक पहलू

ऑनलाईन शिक्षा के सकारात्मक पक्ष से ज्यादा नकारात्मक पक्ष उजागर होते

है ।

1. **इंटरनेट की समस्या :-** इंटरनेट की समस्या शहरों के साथ-साथ गाँव में ज्यादा देखने को मिलती है । ऑनलाईन शिक्षण होने के कारण दूर दराज गाँव में बसने वाले विद्यार्थियों को इंटरनेट की समस्या का सामना करना पड़ रहा है । उनकी शिक्षा में व्यवधान होने लगा । उनकी पढाई सुचारु रुप से ना होने के कारण वे पिछड़ने लगे है ।

2. **एकाग्रचित्त का अभाव :-** घर पर रहकर ही पढाई होने के कारण उनका ध्यान एक जगह नहीं होता और घर में होने वाले शोर-शराबे के कारण वे अपने आप को पढाई की ओर एकाग्रचित नहीं कर पाते । आगे पाठ पीछे सपाठ वाली बात होने लगी है। लिंक द्वारा जुडकर वे अपनी उपस्थिति तो दर्ज करा देते है किंतु उनका ध्यान कहीं और होंने के कारण , उन्हें कुछ भी समझ में नही आता ।

3. **अक्षर ज्ञान का अभाव :-** छोटी कक्षा के बच्चे को जो अक्षर ज्ञान दिया गया था, वे लगभग भूल से गये है । वर्णमाला, गिनती, पहाड़े जिनका अभ्यास कक्षा में रोज होता था अब वह मुमकिन नही है । कक्षा में वे देखकर दोहराकर सब आसानी से सीखते थे । किंतु ऑनलाईन कक्षा होने के कारण वे अब माईक को म्यूट करके खेलते रहते है और माँ-बाप बच्चों का गृह कार्य करते है ।

4. **ई-बुक :-** विद्यार्थियों को कोरोना काल में ई-बुक मुहैया कराया गया है। जिस कारण उनके पढने-लिखने की क्षमता में भी गिरावट आई है। कक्षा-कार्य और गृह-कार्य से अब कोई लेना-देना नहीं है । मोबाइल देख कर पढना-लिखना उन्हें नही भाता क्योंकि मोबाइल हाथ में आते ही वे कुछ और ही देखना पंसद करते है ।

5. **साफ-सफाई :-** अध्येता जब विद्यालय में प्रवेश करता तब अपनी साफ-सफाई का पूरा ख्याल रखता था । उसके नाखून कटे हुए, बाल

सँवरे हुए, जूते पालिश किये हुए, कपडे आयरन किये हुये होते थे। किंतु आजकल वह घर पर ही होने के कारण इन बातों का ख्याल नहीं रखता है। आलस्य ही जीवन का मूल हो गया है।

6. **परीक्षाएँ** :- ऑनलाईन परीक्षाएँ होने के कारण, परीक्षा का डर खत्म सा हो गया है, पहले की तरह पढना-लिखना अनिवार्य नहीं है विद्यार्थियों की नजरों में, क्योंकि ऑनलाईन परीक्षाएँ लेते समय भले ही मोबाईल का कैमरा चालू हो किंतु कैमरे के पीछे की तरफ वे किताबों को खोल कर परीक्षा देते है। इस कारण उन्हें पढ़ना जरुरी नहीं लगता।

7. **मोबाईल की अनिवार्यता** :- बच्चों द्वारा ऑनलाईन पढाई के लिए मोबाईल की अनिवार्यता है, किंतु अब वे इसके गुलाम बन गये है उन्हें खाने-पीने और पढाई की कोई चिंता नहीं किंतु मोबाईल के बिना उनका जीवन जीना नामुमकिन सा हो गया है। वे इसके आदी हो गये है। अभिभावक सोचते है कि बच्चे पढ़ रहे है किंतु पढाई के नाम पर वे ऑन लाईन गेम्स खेलने लगे है।

8. **अस्वस्थता** - मोबाईल से बच्चों के स्वास्थ्य पर बुरा असर पडा है। आँखों में थकान और जलन की शिकायत होने लगी है। लगातार मोबाईल या लैप-टाप देखते रहने के कारण आँखों में चश्मा लग गया है। बैठे रहने के कारण हाथ -पैरों में जडत्व सा आ गया है। कमर व रीढ़ की हड्डी पर भी बुरा असर देखने को मिल रहे है। बच्चे नींद में भी उंगलियो को चलाते रहते मानों वे कुछ लिख रहे हो। बैठे रहने के कारण शरीर का वजन भी बढ गया है।

9. **काम-काज**- कोरोना ने बच्चों को घर पर बिठा दिया, किंतुं लडकियों को बहुत सी परेशानियों का सामना करना पड रहा है। क्योंकि घर के काम में हाथ बटाने के नाम पर बेटियाँ को ऑनलाईन कक्षा से दूर कर दिया गया है। कक्षा के दौरान ही वे म्यूट होकर घर के काम करती रहती है। इस कारण वे पढ़ाई में पिछड़नं लगी है।

10. **कमजोर नींव-** गुरुकुल की स्थापना इसलिये हुई थी कि अध्येता घर से दूर रहकर अपने गुरु से कुछ सीखकर , समझदार बनकर समय आने पर अपने परिवार का पालन-पोषण कर सके , तथा यही परंपरा अब तक चली आ रही है । वर्तमान में यही गुरुकुल ने विद्यालय का रुप ले लिया है । किंतु ऑनलाईन शिक्षा ने विद्यार्थी जीवन में बहुत कुछ बदल दिया है । उपस्थिति दर्ज करने के पश्चात् वे कहाँ है ? क्या कर रहे है ? शिक्षक की बातों को ध्यान से सुन भी रहे है या नहीं ? यह जानना मुश्किल सा हो गया है । इस कारण शिक्षक को भविष्य की चिंता होने लगी है ।

उपसंहार :- हर सिक्के का दो पहलू होता है एक अच्छा और एक बुरा । ऑनलाईन कक्षा के विषय में भी यही कहा जा सकता है कि जहाँ एक ओर लाभ है वहीं दूसरी ओर हानि भी दिखाई देती है । लाभ ने भले ही बच्चों की साल भर की मेहनत को बरबाद न किया हो , किंतु हानि ने उन्हे किताबों से दूर कर दिया । उनके पढ़ने लिखने की क्षमता को कम कर दिया है । इस तरह कि ऑनलाईन शिक्षा से भले ही परीक्षा- फल उत्तीर्ण का मिला हो किंतु बिना ज्ञान के वे अपने जीवन में कभी भी सफल नहीं हो सकते । इसलिये शिक्षक जीत कर भी हार गया और अध्येता हार कर भी जीत गया ।

संदर्भ ग्रंथ सूची :-

1. भारतीय आधुनिक शिक्षा-वर्ष 39, अंक -1, जुलाई - 2018 , पृष्ट संख्या - 14

(इंटरनेट साभार)

BENGALURU CITY UNIVERSITY

LINGUA FRANCA-II

Generic English Text Book

(Under the National Education Policy-NEP-2020)

(PART-I WORKBOOK)

II Semester B.Sc/B.C.A/B.Sc. (FAD)/B.V.A and other courses coming under the faculty of Science

Chief Editor

Dr. Thandava Gowda T N

Editor

Dr. G. M. Murtheppa

PRASARANGA

Bengaluru City University (BCU)

Bengaluru

BENGALURU CITY UNIVERSITY

LINGUA FRANCA-II

Generic English Text Book

(Under the National Education Policy-NEP-2020)

(PART-I WORKBOOK)

II Semester B.Sc/B.C.A/B.Sc. (FAD)/B.V.A. and other courses coming under the faculty of Science

Chief Editor
Dr. Thandava Gowda T N

Editor
Dr. G. M. Murtheppa

PRASARANGA
Bengaluru City University (BCU)
Bengaluru

LINGUA FRANCA-II Generic English Work Book for II Semester **B.Sc/B.C.A/ B.Sc., (FAD)/B.V.A.,** and other courses coming under the faculty of Science has been prepared by the Members of the B. Sc. English Textbook Committee, Bengaluru City University (BCU).

Copyrights: Bengaluru City University (BCU)

First Edition: 2022

Published by:
Bengaluru City University Press
Bengaluru City University (BCU)
Central College Campus
Bengaluru-560001

BOARD OF STUDIES - ENGLISH-UG

Dr. T.N. Thandava Gowda
Chairperson, Department of English, BCU

Dr. Rajaram
Associate Professor
Department of English
St. Joseph's College of Commerce
Bengaluru-560095

Dr. P. Sartaj Khan
Associate Professor and Head
Department of English
Al-Ameen Arts,
Science & Commerce College
Bengaluru- 560027

Dr. R.V. Sheela
Associate Professor and Head
Department of English
MES College of Arts,
Commerce and Science
Malleswaram
Bengaluru-560003

Dr. Anita Rao
Associate Professor and Head
Department of English
GFGC, Channapatna
Channapatna- 562160

Dr. Kavita Shastri
Associate Professor and Head
Department of English
Vijaya College, Jayanagara
Bengaluru-560011

Mrs. Ayesha Firdose
Associate Professor
Department of English
Vijaya College, Jayanagara
Bengaluru-560011

Dr. Padmavathy. K
Professor and Head
Department of English
Sindhi college
Bengaluru- 560024

Mrs. Leena Karanth
Associate Professor and Head
Department of English
Bishop Cotton Women's College
Bengaluru-560027

Mrs. Prasanna Udipikar
Associate Professor and Head
Department of English
VVN Degree College
Bengaluru- 560004

Dr. Narasimharaju K
Associate Professor and Head
Govt. R.C. College of Commerce
and Management
Bengaluru-560001

MEMBERS OF THE TEXT BOOK COMMITTEE

B.Sc./B.C.A/B.Sc., (FAD)/B.V.A., and Courses coming under the Faculty of Science (BCU)

Dr. G. M. Murtheppa
Chairperson
Assistant Professor of English
Department of English
Government First Grade College
Yalahanka, Bengaluru-560064

Dr. Sapna G. S.
Associate Professor and HOD
Department of English
Seshadripuram College
Seshadripuram
Bengaluru-560020

Dr. Asma Fathima
Assistant Professor and HOD
Department of English
Abbas Khan Degree College for Women,
Road, Cubbonpet
Bengaluru-560002

Ms. Sowmya M. A.
Assistant Professor and HOD
Department of English
Acharya Institute of Graduate Studies
and Interior Design, Govindapura,
Yalahanka, Bengaluru-560064

Dr. Narasimharaju K
BOS Member
Associate Professor and HOD
Department of English
R.C. College, Race Course Road,
Bengaluru-560001

Ms. Santoshi B. R.
Assistant Professor
Department of English
Malleshwaram Ladies Association:
Academy of Higher Learning
Malleshwaram, Bengaluru-560003

Mr. Munianjinappa K
Assistant Professor
Department of English
IIBS College, Muthugadahalli OTC
Jala Hobli,
Bengaluru North-562157

Mr. Arunkumar V
Assistant Professor
Department of English
Nitte School of Fashion Technology

BENGALURU CITY UNIVERSITY

LINGUA FRANCA-I

Generic English Text Book

(Under the National Education Policy-NEP-2020)

(PART-I WORK BOOK)

I Semester B.Sc. /B.C.A / B.Sc. (FAD)/B.V.A. and other courses coming under the faculty of Science

Editor

Dr. Thandava Gowda T N

PRASARANGA

Bengaluru City University (BCU)

Bengaluru

From 2021-22

LINGUA FRANCA-I Generic English Work Book for I Semester **B.Sc. /B.C.A / B.Sc., (FAD)/B.V.A.,** and other courses coming under the faculty of Science has been prepared by the Members of the B. Sc. English Textbook Committee, Bengaluru City University (BCU).

Copyrights: Bengaluru City University (BCU)
First Edition: 2021

Published by:

Bengaluru City University Press
Bengaluru City University (BCU)
Central College Campus
Bengaluru-560001

MEMBERS OF THE TEXT BOOK COMMITTEE

B.Sc. /B.C.A / B.Sc., (FAD)/B.V.A., and Courses coming under

the Faculty of Science (BCU)

Dr. G. M. Murtheppa
Chairperson
Assistant Professor of English
Department of English
Government First Grade College
Yalahanka, Bengaluru-560064

Dr. Sapna G. S
Associate Professor and HOD
Department of English
Seshadripuram College
Seshadripuram
Bengaluru-560020

Ms. Asma Fathima
Assistant Professor and HOD
Department of English
Abbas Khan Degree College for Women,
OTC Road, Cubbonpet
Bengaluru-560002

Ms. Santoshi B. R.
Assistant Professor
Department of English
Malleshwaram Ladies Association:
Academy of Higher Learning
Malleshwaram,
Bengaluru-560003

Dr. Narasimharaju K
BOS Member
Associate Professor and HOD
Department of English
R.C. College, Race Course Road,
Bengaluru-560001

Mr. Munanjinappa K
Assistant Professor and HOD
Department of English
IIBS College, Muthugadahalli
Jala Hobli,
Bengaluru North-562157

Ms. Sowmya M. A.
Assistant Professor
Department of English
Acharya Institute of Graduate Studies
Soladevanahalli
Bengaluru-560107

Mr. Arunkumar V
Assistant Professor
Department of English
Nitte School of Fashion Technology
and Interior Design, Govindapura,
Yalahanka,
Bengaluru-560064

CORPORATE FINANCIAL REPORTING

- P. V. Padmaja
- Saiprasad D.
- N. Aruna Rani

Himalaya Publishing House

ISO 9001:2015 CERTIFIED

ABOUT THE AUTHORS

Dr. Padmaja P. V. has been an academician for almost 33 years. She has worked in various capacities in the field of academics. She has been the Chairperson, BOE, Member of Board of Studies and Board of Examination, Chairperson sub-committee for designing the Model syllabus for BBA and BBA Aviation for the state of Karnataka. An ardent seeker of knowledge coupled with sensitivity towards students and compassionate nature has made her a passionate teacher. Her mentoring skills has significantly contributed in transforming people around her. She has more than 20 years of research experience, and has guided students for M.Phil and Ph.D. She has presented and published papers in National and International Conferences and Conventions. She has received Achievers Award for her contribution to education from Federation of Karnataka Chamber of Commerce and Industries (FKCCI) on the occasion of International Women's Day – 2018.

Mr. Saiprasad D. is an M.Com. graduate from Government R.C. College of Commerce and Management, Bangalore University. He has got M.Phil. in the area of intelligence and pursuing Ph.D. in the area of CSP. He passed NET in the area of Commerce. While Accounting and Indian Tax is his area of expertise, Finance his area of passion. He has experience in teaching and industry as well. He has experience as Assistant Professor in Commerce and Management at MLAAHL and teaching Accounts, Accounting Standards and Corporate Reporting, Indian Tax and Business Research Methodology. He is Internal guide for research. He is Mentor and Co-ordinator of events, seminars and IQAC. He presented and got published many papers in many conferences and seminars and journals on various issues related to business and management.

Dr. N. Aruna Rani has been an academician for almost 19 years. She has worked in various capacities in the field of academics. She has been the BOE member for various Universities. She has presented papers in Journals. She is an expertise in Finance, Accounting, Quantitative Techniques, Operations Research.

ISBN: 978-93-5433-536-5

www.himpub.com

ISBN: 978-93-5433-536-5 PCF 0467 ₹ 325/-

Syllabus

Module - 1

Accounting Standards: Accounting Standards, Interpretations and Guidance Notes on Various Aspects Issued by the ICAI and their Applications. Overview of International Accounting Standards (IAS).

Module - 2

International Financial Reporting Standards (IFRS): Interpretations by International Financial Reporting Committee (IFRIC), Significance vis-à-vis Indian Accounting Standards. US GAAP, Application of IFRS and US GAAP.

Module - 3

Corporate Financial Reporting: Issues and Problems with Special Reference to Published Financial Statements, Sustainability Reporting: Concept of Triple Bottom Line Reporting, Global Reporting Initiative (GRI), and International Federation of Accountants (IFAC).

Module - 4

Accounting and Reporting of Financial Instruments: Meaning, Recognition, De-recognition and Offset, Compound Financial Instruments, Measurement of Financial Instruments, Hedge Accounting, Disclosures; Financial Reporting by Nonbanking Finance Companies, Merchant Bankers, Stock and Commodity Market Intermediaries.

Module - 5

Developments in Financial Reporting: Value Added Statement, Economic Value Added, Market Value Added, Shareholders' Value added, Human Resource Reporting, and Inflation Accounting.

Malleswaram Ladies' Association

Academy of Higher Learning

14th Cross, Malleswaram
Bengaluru 560 003.
• www.mlaahl.edu.in

Saiprasad D. M.Com., M.Phil.,
Assistant Professor
Dept. of Commerce & Management

Mobile : 90089 39130
E-mail : sai.monk1987@gmail.com